

MATERIAŁY ZACHODNIOPOMORSKIE

Nowa Seria

tom VIII
2011

zeszyt 1
Archeologia

ROCZNIK NAUKOWY MUZEUM NARODOWEGO W SZCZECINIE
Szczecin 2012

MATERIAŁY ZACHODNIOPOMORSKIE

Rocznik Naukowy Muzeum Narodowego w Szczecinie

Nowa Seria

tom VIII
2011

zeszyt 1
Archeologia

Szczecin 2012

Redaktor naczelny wydawnictw Muzeum Narodowego w Szczecinie
Lech Karwowski

Redakcja naukowa tomu
Anna B. Kowalska, Krzysztof Kowalski, Dorota Kozłowska-Skoczka,
Bartłomiej Rogalski

Redakcja wydawnicza i korekta
Dorota Cyngot

Tłumaczenia na język angielski
Monika Witek

Recenzenci
dr hab. prof. PAN Tadeusz Galiński
prof. dr hab. Marian Rębkowski

Adres Redakcji
Muzeum Narodowe w Szczecinie
70-561 Szczecin, ul. Staromłyńska 27
tel. (+48) 91 431 52 02
fax (+48) 91 431 52 04

Projekt okładki
Waldemar Wojciechowski

Skład i druk
Soft Vision

ISSN 0076-5236

© Copyright by Muzeum Narodowe w Szczecinie i Autorzy

Szczecin 2012

SPIS TREŚCI

STUDIA I MATERIAŁY

Marcin Dziewanowski

- Głos w sprawie klasyfikacji produktów eksploatacji wiórowej w zespołach
świderskich 7
A comment on a classification of the blade exploitation in Swiderian assemblages 29

Aleksandra Górską-Maciałowicz

- Starożytne zabytki z doliny rzeki Iny w Suchaniu, pow. stargardzki 31
Ancient artefacts from the Ina valley in Suchań, Stargard Szczeciński County 121

Antoni Porzeziński

- Wczesnośredniowieczne groby ciałopalne na cmentarzysku w Cedyni,
stanowisko 2 123
The early medieval cremation cemetery in Cedynia (site 2) 163

Piotr Pudło

- Ponownie o wczesnośredniowiecznym mieczu wyłowionym z Zalewu
Szczecińskiego 165
A re-investigation of an early medieval sword recovered from the Szczecin Lagoon 178

Andrzej Janowski

- Wyniki przedwojennych badań na grodzisku w Starogardzie Łobeskim 179
Results of pre-war excavations at a stronghold in Starogard Łobeski 194

Andrzej Janowski

- Co odkrył Alfred Rowe na „Diabelskiej Grobli” w Trzebawiu? 195
What did Alfred Rowe find on the “Devilish Causeway” in Trzebawie? 220

Eugeniusz Cnotliwy

- Klasztor cystersów w Kołbaczu. Badania archeologiczne w latach 1960-1964
i 1978-1982 221
The Cistercian monastery in Kołbacz. Archaeological excavations in 1960-1964
and 1978-1982 239

Grzegorz J. Brzustowicz, Andrzej Kuczkowski

- Gotycka pieczęć rycerska spod Choszczna 241
A gothic knight seal from somewhere around Choszczno 250

Judyta Julia Gładykowska-Rzeczycka, Lidia Cymek,
Tomasz Kozłowski, Sławomir Słowiński
Szkielety z ruin klasztoru Franciszkanów w Pyrzycach,
woj. zachodniopomorskie. Analiza antropologiczno-paleopatologiczna 251
Skeletons from ruins of the Franciscan monastery in Pyrzyce,
West Pomeranian Voivodeship. Anthropological and paleopathological analysis 277

O D K R Y C I A

Marcin Dziewanowski
Najnowsze odkrycia z epoki kamienia na stanowisku nr 3 w Chwarstnicy,
woj. zachodniopomorskie
Recent findings from the Stone Age at site 3 in Chwarstnica,
West Pomeranian Voivodeship 279

Dorota Kozłowska-Skoczka
Sztylet krzemienny z okolic jeziora Miedwie, powiat stargardzki
Flint dagger found in the vicinity of the Miedwie Lake, Stargard Szczeciński County 289

Anna B. Kowalska, Krzysztof Kowalski
Wczesnośredniowieczna osada w Kunowie, gm. Kobyłanka
Early Medieval settlement from Kunowo, Kobyłanka Commune 293

Roman Kamiński
Kafel Hansa Bermana z rynku Starego Miasta w Kamieniu Pomorskim
Hans Berman's stove tile from the Old Town market in Kamień Pomorski 309

Jacek Borkowski, Andrzej Kuczkowski, Michał Kulesza
Kościół p.w. Przemienienia Pańskiego w Mielnie (gm. loco)
w świetle badań archeologicznych
Transfiguration Church in Mielno (loco commune) in the light
of the archaeological research 317

Jacek Borkowski, Andrzej Kuczkowski
Nieznane krypty w kościele p. w. Niepokalanego Poczęcia NMP
w Żydowie (gm. Polanów)
Unknown crypts in Church of the Immaculate Conception of Blessed Virgin Mary
in Żydowo (Polanów commune) 357

RECENZJE I OMÓWIENIA

Krzysztof Kowalski

Agnieszka Matuszewska, *Kultura ceramiki sznurowej na Dolnym Nadodrzu*, seria: ARCHAEOLOGIA BIMARIS (Uniwersytet im. Adama Mickiewicza w Poznaniu Instytut Prahistorii), Monografie, tom 5, Wydawnictwo Poznańskie, Muzeum Narodowe w Szczecinie, Poznań 2011, ss. 312, ISBN 978-83-7177-781-3, ISBN 978-83-86136-98-8 373

Anna B. Kowalska

Jacek Borkowski, Andrzej Kuczkowski, *Cussalyn-Cößlin-Koszalin. Źródła archeologiczne do dziejów Koszalina*, „Koszalińskie Zeszyty Muzealne”, Seria B-VIII:Archeologia, Tom I, Koszalin 2011, ss. 315 375

Anna B. Kowalska

Wojciech Chudziak, Ryszard Kaźmierczak, Jacek Niegowski, *Podwodne dziedzictwo archeologiczne Polski. Katalog stanowisk (badania 2006-2009)*, ss. 272, Toruń 2011, ISBN 978-83-231-2735-2; 978-83-925347-2-3 377

Anna B. Kowalska

Krzysztof Guzikowski, *Procesy kolonizacyjne w posiadłościach cystersów z Kołbacza w XII-XIV wieku. Przestrzeń i ludzie*, ss. 267, Szczecin 2011, ISBN 978-83-7241-762-6 379

Anna B. Kowalska

Ekskluzywne życie – dostojny pochówek. W kręgu kultury elitarnej wieków średnich, „Wolińskie Spotkania Mediewistyczne” I, red. Marian Rębkowski, Wolin 2011, ss. 312, ISBN 978-83-932318-0-5 381

Marta Kurzyńska

Materiały do bibliografii archeologii Pomorza Zachodniego za 2011 rok 383

Indeks nazw geograficznych 422

KRONIKA

Odkrywanie tajemnic Majów. Polskie wykopaliska w Gwatemali.

Wystawa czasowa 425

Moda i styl: elita i dwór Majów (Jaina 600-900 n.e.). Wystawa czasowa 429

Bursztyn – Złoto Bałtyku. Wystawa czasowa 433

Barbarzyńcy u bram

VI Międzynarodowa Sesja Naukowa Dziejów Ludów Morza Bałtyckiego 439

Archeologia w Muzeum Zachodniokaszubskim w Bytowie 443

Andrzej Janowski

Wyniki przedwojennych badań na grodzisku w Starogardzie Łobeskim¹

Results of pre-war excavations at a stronghold in Starogard Łobeski

This paper presents a review of the archaeological research carried out at the end of the 19th century at the early medieval stronghold in Starogard Łobeski.

Key words: stronghold, Starogard Łobeski, West Pomerania, Early Middle Age, archival research

Słowa kluczowe: grodzisko, Starogard Łobeski, Pomorze Zachodnie, wczesne średniowiecze, badania archiwalne

Starogard Łobeski to osada położona około 8 km na wschód od Reska, na wschodnim brzegu Regi. Stanowisko archeologiczne nr 1 (AZP 24-15/2)², określane jako grodzisko, znajduje się około 2 km na południe od Starogardu, bezpośrednio nad brzegiem rzeki i jej starorzecza. Grodzisko posiada bardzo czytelną i dobrze zachowaną formę terenową, a jego długość na osi S-N wynosi około 80 m, zaś szerokość na osi W-E około 70 m. Od północy, wschodu i zachodu obiekt otoczony jest dobrze zachowanym podkowiastym wałem. Dodatkowo od północy i północnego-wschodu czytelna jest fosa. Wał wypiętrzony jest około 2-3 m ponad poziom majdanu i około 5 m ponad dno fosy. Na majdanie widoczny jest ślad po starym wykopie. Grodzisko otaczają podmokłe łąki (ryc. 1-3).

Nie wiadomo, kiedy dokładnie grodzisko zostało odkryte, ale jak twierdzi Adolf Stubenrauch (1891, 106), jego pierwszy badacz, zaznaczone zostało już na mapie sztabowej wykonanej w latach 1834-1836. Wspominany badacz najpierw opisał stanowisko, a następnie w październiku 1891 roku wspólnie z grafem von Borcke przeprowadził pierwsze prace wykopaliskowe, w trakcie których założył cztery wykopy (ryc. 4). Wyniki tych prac nie doczekały się upublicznienia, ale ze

¹ Bardzo serdecznie dziękuję Dyrekcji Muzeum Narodowego w Szczecinie za możliwość zapoznania się z niepublikowanymi danymi archiwalnymi i wyrażenie zgody na ich wykorzystanie w niniejszym opracowaniu.

² Obiekt wpisany jest do rejestru zabytków (nr rejestru 654, por. Jaskanis 1998, 195, nr 4763).

sporządzonego po badaniach szkicu oraz notatki, zachowanych w Archiwum Muzeum Narodowego w Szczecinie wynika, że w wykopie 1, który przecinał wał w części południowo-wschodniej, *około 2 stóp* poniżej powierzchni gruntu znajdowała się zwarta warstwa węgla drzewnego. Z kolei w wykopie 4, w południowo-zachodniej części grodziska, natrafiono na kamienne oblicowanie, które, jak sądził A. Stubenrauch, zabezpieczało wał przed podmywaniem przez Regę. Pozostałe dwa wykopy zostały założone na majdanie. W wykopie 2 do głębokości około 1,5 m występował popiół i przepalone kamienie wraz ze skorupami słowiańskimi. Podobne skorupy wystąpiły wraz z przepaloną gliną w wykopie 3 (por. Archiwum MNS, teczka nr 890).

W późniejszych latach grodzisko, przy różnych okazjach, kilkakrotnie wzmiankowano w literaturze. Wymienili je w swoich pracach m.in. H. Lemcke (1912, 423), E. Walter (1913, 336), W. Łęga (1930, 518, nr 55) i O. Kunkel (1932, 91). W 1938 roku na stanowisku przeprowadzono kolejne badania, a ich autorem był H.-J. Eggers. W centralnej części majdanu badacz ten założył wykop o długości 20 i szerokości 1 m, poszerzony następnie w partii centralnej. Z zachowanego w Archiwum MNS profilu wynika, że zarejestrowano tylko dwie warstwy: humus o miąższości do około 70 cm i calec. W poszerzeniu, kilka metrów na północ od głównego wykopu H.-J. Eggers odsłonił konstrukcję kamienną, którą zinterpretował jako grób skrzynkowy (por. Eggers 1939, 38-39, 41-42; 1960, 33, 43, nr 137, 1978, 268-269, nr 137; Eggers, Graue 1985, Taf. 158.137; Archiwum MNS, teczka nr 890) (ryc. 5-6).

W okresie powojennym oprócz H.-J. Eggersa uwagę grodzisku w Starogardzie Łobeskim poświęcili także m.in.: W. Antoniewicz, Z. Wartołowska (1964, kwadrat IIC nr 25), R. Rogosz (1971, 38), którzy ustalili jego chronologię na VIII-X wiek, oraz W. Łosiński (1982, 224, nr 615; 1990, 45, nr 62), który ustalenia te podtrzymał. W 1988 roku przeprowadzono badania powierzchniowe w ramach Archeologicznego Zdjęcia Polski.

W zbiorach Muzeum Narodowego w Szczecinie znajduje się 6 kartonów z materiałami źródłowymi z miejscowości Starogard, stan. 1. Cztery z nich zawierają zabytki z badań A. Stubenraucha w 1891 roku [nr inw. A/8611(3 kartoniki), A/8612], a dwa zabytki z badań H.-J. Eggersa w 1938 roku [nr inw. A/8614 (2 kartony)] (tabela 1).

Tabela 1. Starogard Łobeski, gm. Resko, stan. 1. Zbiorcze zestawienie materiałów źródłowych w zbiorach Muzeum Narodowego w Szczecinie

Table 1. Starogard Łobeski, Resko commune, site 1. List of the source materials in the collection of the National Museum in Szczecin

Nr inw. Inventory number	Nr niemiecki German number	Badania Excavations	Ceramika wczesnośredniowieczna Early medieval pottery	Kości zwierzęce Animal bones	Inne Others
A/8611	3080	A. Stubenrauch 1891	10 egz. (ryc. 7: a-f)		grudka polepy
A/8612	3254	A. Stubenrauch 1891	4 egz. (ryc. 7: g-i)		
A/8614	E.J I 38.79	H.-J. Eggers 1938	75 egz. (ryc. 8-9)	65 egz.	46 fragmentów prażnicy

Wśród materiałów źródłowych przechowywanych w Muzeum Narodowym w Szczecinie znajduje się łącznie 89 fragmentów ceramiki wczesnośredniowiecznej, z których 14 (6 wylewów, 5 brzuśców, 3 dna) pochodzi z badań A. Stubenraucha, a pozostałe 75 (57 brzuśców, 18 den) z badań H.-J. Eggersa. Wśród fragmentów z prac prowadzonych w 1891 roku jest 7 ułamków naczyń częściowo obtaczanych (ryc. 7:c, e, g-i) i 7 całkowicie obtaczanych (ryc. 7:a-b, d, f). Mimo niewielkiej liczebności zbiór ten cechuje duża różnorodność, a fragmenty ceramiki przyporządkować można aż do czterech różnych rodzin form naczyń w klasyfikacji W. Łosińskiego i R. Rogosza (1986). Są to rodziny form C (ryc. 7:g), D (ryc. 7:e), G (ryc. 7:b, f) oraz H (ryc. 7:d). Dna natomiast reprezentują typy I:a (ryc. 7:h), II:a (ryc. 7:i) i II:b:1.

W materiałach z badań H.-J. Eggersa czytelna jest nieznaczna dominacja naczyń słabszych technologicznie. W zbiorze tym nie ma niestety ani jednego wylewu, co uniemożliwia określenie rodzin form naczyń, ale wiele górnych partii brzuśców zbliżonych jest formalnie i stylistycznie do naczyń typu D (ryc. 8:a-k). Występują też ułamki brzuśców całkowicie obtaczanych naczyń zdobionych listwami plastycznymi – typ H (ryc. 8:l). Dna natomiast reprezentują typy: I:a (2 egz.), I:b:1 (2 egz.), II:a (3 egz., ryc. 9:b, f), II:b:1 (4 egz., ryc. 9:a, c, g), II:c:2 (1 egz., ryc. 9:e) oraz 5 fragmentów nieokreślonych. Ponadto, w 1938 roku znaleziono 46 fragmentów będących przypuszczalnie resztkami jednej prażnicy (ryc. 9:d).

W literaturze przedmiotu grodzisko w Starogardzie datowane jest na VIII-X wiek (por. Rogosz 1971, 38; Łosiński 1982, 224, nr 615). Niestety, ustaleń tych nie zmienia ponowna analiza prezentowanych zbiorów: materiał z badań A. Stubenraucha nie może być traktowany jako zwarty zespół, z kolei fragmenty ceramiki z badań H.-J. Eggersa pochodzą z humusu, co obniża ich przydatność dla ustaleń chronologicznych. W najbliższej okolicy grodziska zarejestrowano

jednak jedynie nieliczne ślady osadnictwa wczesnośredniowiecznego (por. ryc. 1)³, a trudno przypuszczać, by w dłuższej perspektywie gród mógł istnieć bez szerszego zaplecza osadniczego. Wydaje się zatem, że zaryzykować można zawężenie chronologii, a biorąc pod uwagę obecność w materiałach fragmentów naczyń typu G i H, datowanie należałoby ograniczyć do IX-X lub nawet jedynie do X wieku. Pośrednią przesłanką może być położenie topograficzne starogardzkiego grodu, który założony został na dnie doliny rzecznej. Taki sposób usytuowania upowszechnił się dopiero w IX stuleciu, niejako zastępując wcześniejsze budownictwo wyżynne (por. Łosiński 1982, 98-99).

Niewiele niestety można powiedzieć o zagospodarowaniu przestrzeni starogardzkiego grodu. Na podstawie profilu wykopu z badań H.-J. Eggersa można przypuszczać, że centralna część majdanu pozostawała niezabudowana, zarejestrowano na nim bowiem jedynie humus i calec. W poszerzeniu wykopu natrafiono jednak na obstawę kamienną, którą zinterpretowano jako grób skrzynkowy z okresu 800-500 lat p.n.e. (Eggers 1939, 38-39). Hipotezę tę osłabia brak w „domniemanym grobie” jakichkolwiek naczyń czy kości ludzkich. Warto również zwrócić w tym miejscu uwagę na fakt, że widoczne na fotografii kamienie są popękane w sposób charakterystyczny dla okazów poddanych działaniu wysokiej temperatury. Być może zatem nie jest to grób, ale pozostałość urządzenia grzewczego, zwłaszcza, że na podstawie lektury notatek A. Stubenraucha wysnuć można odmienne wnioski dotyczące zagospodarowania majdanu. Wykopy 2 i 3 nie mają, co prawda dokładniejszej lokalizacji, jednak w pierwszym z nich do głębokości około 1,5 m występować miały popiół i przepalone kamienie, a w wykopie 3 przepalona glina. We wszystkich zatem wykopach na majdanie zarejestrowano ślady działania ognia, choć jego przyczyna jest nieznaną.

Niewiele wiadomo także o konstrukcji wału. Lektura notatek A. Stubenraucha wskazuje, że miał on strukturę drewniano-ziemną, niewykluczone, że od strony Regi wzmocniony był dodatkowo kamiennym licowaniem.

Grodzisko w Starogardzie Łobeskim nie doczekało się niestety badań w okresie powojennym, a szkoda, bo być może udałoby się wówczas rozstrzygnąć niejasności dotyczące jego chronologii, rozplanowania zabudowy i sposobu budowy umocnień.

³ W trakcie dotychczasowych badań w okolicy grodziska zarejestrowano jedynie cztery stanowiska: Starogard Łobeski, stan. 2 (AZP 24-15/1) – domniemane cmentarzysko (pojedynczy pagórek o średnicy podstawy około 15-20 m i wysokości około 3 m, brak materiału zabytkowego, por. Stubenrauch 1891, 107; Łęga 1930, 606; Łosiński 1982, 224, nr 616); Starogard Łobeski, stan. 3 (AZP 24-15/8) – ślad osadniczy (1 fragm. ceramiki wczesnośredniowiecznej?); Przemysław, stan. 1 (AZP 24-15/9) – osada (8 fragm. ceramiki wczesnośredniowiecznej); Starogard Łobeski, stan. 14 (AZP 23-15/86) – ślad osadniczy (3 fragm. ceramiki wczesnośredniowiecznej), z których jedynie dwa można bezspornie przyporządkować do wczesnego średniowiecza.

Ryc. 1. Rozmieszczenie stanowisk wczesnośredniowiecznych w okolicach Starogardu Łobeskiego, gm. Resko na niemieckiej mapie z 1940 roku (Meßtischblatt arkusz 2259): 1 – grodzisko (AZP 24-15/2), 2 – domniemane cmentarzysko (AZP 24-15/1), 3 – ślad osadniczy (AZP 24-15/8), 4 – osada (AZP 24-15/9), 5 – punkt osadniczy (AZP 23-15/86), opr. A. Janowski

Fig. 1. Distribution of the early medieval sites around Starogard Łobeski, Resko commune, on a German map from 1940 (Meßtischblatt sheet 2259): 1 – stronghold (AZP 24-15/2), 2 – assumed cemetery (AZP 24-15/1), 3 – so-called “settlement trace” (AZP 24-15/8), 4 – settlement (AZP 24-15/9), 5 – so-called “settlement point” (AZP 23-15/86), drawn up by A. Janowski

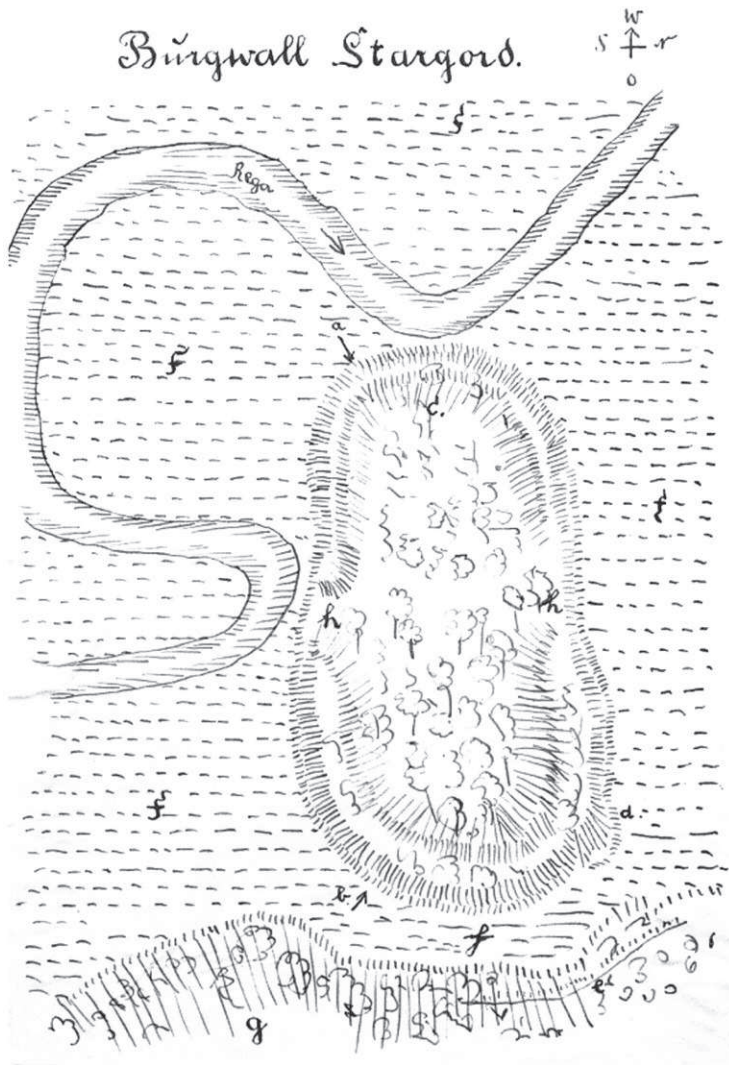

1

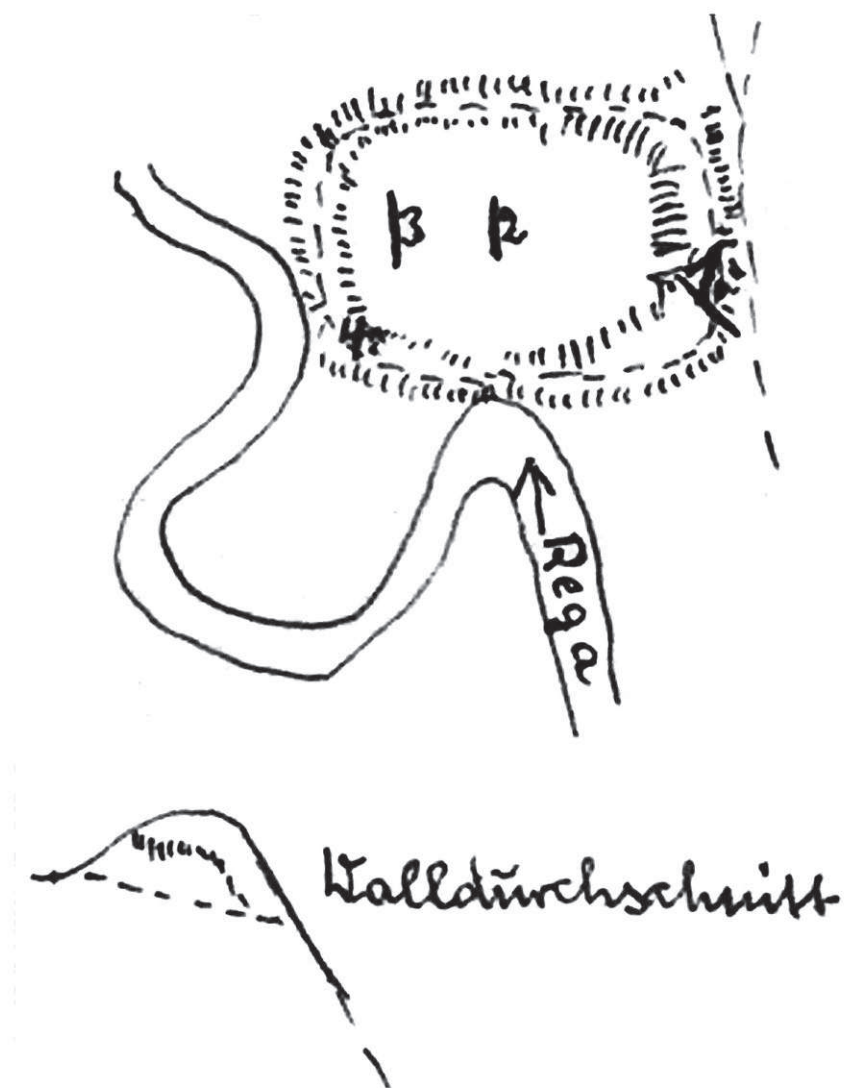
2

Ryc. 2. Starogard Łobeski, gm. Resko, stan. 1. Legenda: 1 – widok na wał od północy, 2 – widok na wał od zachodu (fot. H.-J. Eggers, wg Archiwum MNS, teczka nr 890), opr. A. Janowski
Fig. 2. Starogard Łobeski, Resko commune, site 1. Key: 1 – view on the earthwork from north, 2 – view on the earthwork from west (photograph by H.-J. Eggers, after the MNS Archive, file no. 890), drawn up by A. Janowski

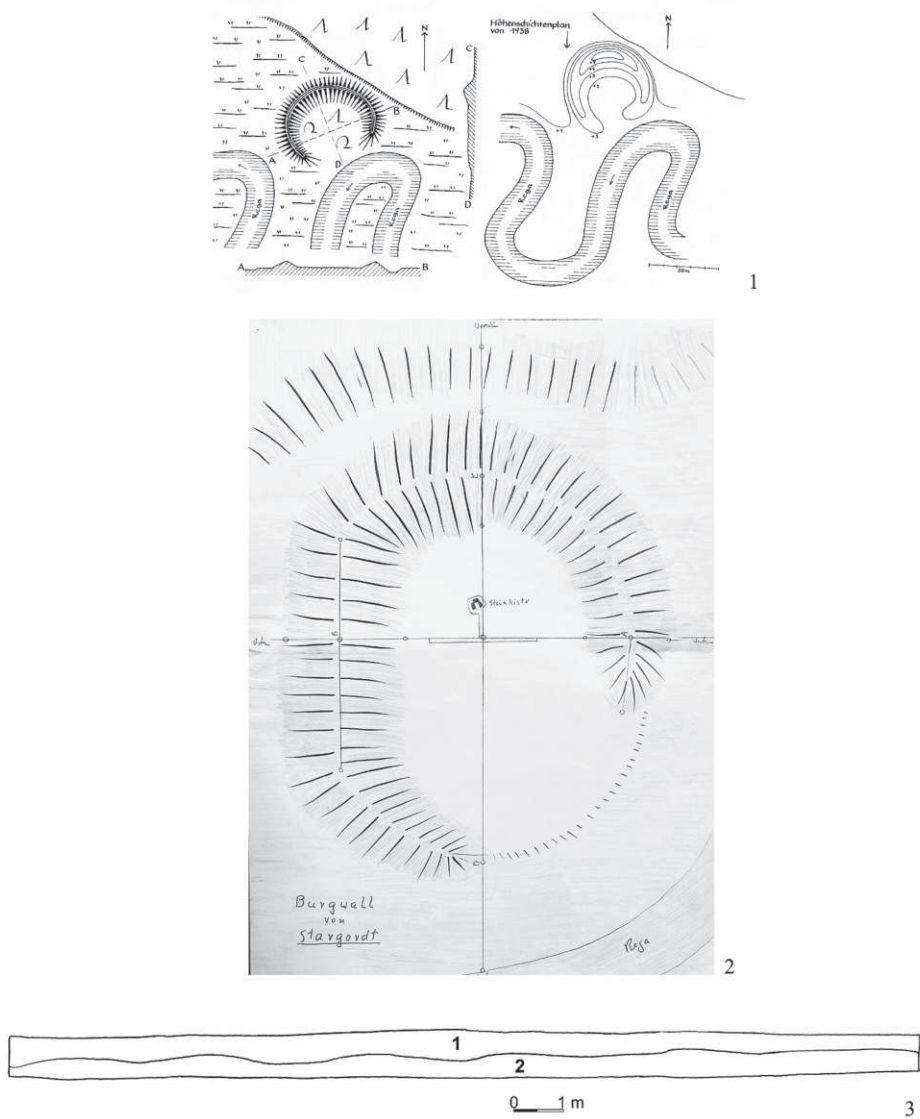
Ryc. 3. Starogard Łobeski, gm. Resko, stan. 1. Szkic stanowiska z opisem sporządzonym przez A. Stubenraucha. Legenda: a – wysokość grodziska, *dwie wysokości człowieka* (jeden człowiek 1,70 m wysokości); b – j.w.; c – miejsce, gdzie na głębokości *około 2 łopat* poniżej humusu znaleziono kości, zęby, poroże, węgle, popiół i słowiańskie skorupy niezdobione i zdobione; d – wjazd na wał, taki jak przed przejściem lub przyczółkiem mostowym; e – wyraźnie jeszcze rozpoznawalny [stały ład – A.J.]; f – łąka; g – oznacza stały ład leżący przed osuszonym rowem; h – miejsca, w których nie ma wału (wg Archiwum MNS,teczka nr 890), opr. A. Janowski

Fig. 3. Starogard Łobeski, Resko commune, site 1. Sketch of the site with a description made by A. Stubenrauch. Key: a – height of the stronghold: a *height of two men* (a man is 1,70 m tall); b – as above; c – place where bones, teeth, antler, coals, ash, plain and decorated Slavic potsherds were found at a depth of *about 2 shovels* beneath humus; d – entrance to the earthwork, the same as in front of a passage or a bridge abutment; e – still clearly recognizable [land – A.J.]; f – meadow; g – indicates land in front of the drained ditch; h – places without earthwork (after the MNS Archive, file no. 890), drawn up by A. Janowski

Ryc. 4. Starogard Łobeski, gm. Resko, stan. 1. Szkic z lokalizacją wykopów A. Stubenraucha w 1891 roku i „przekrój” przez wał w części wschodniej grodziska (wg Archiwum MNS, teczka nr 890), opr. A Janowski

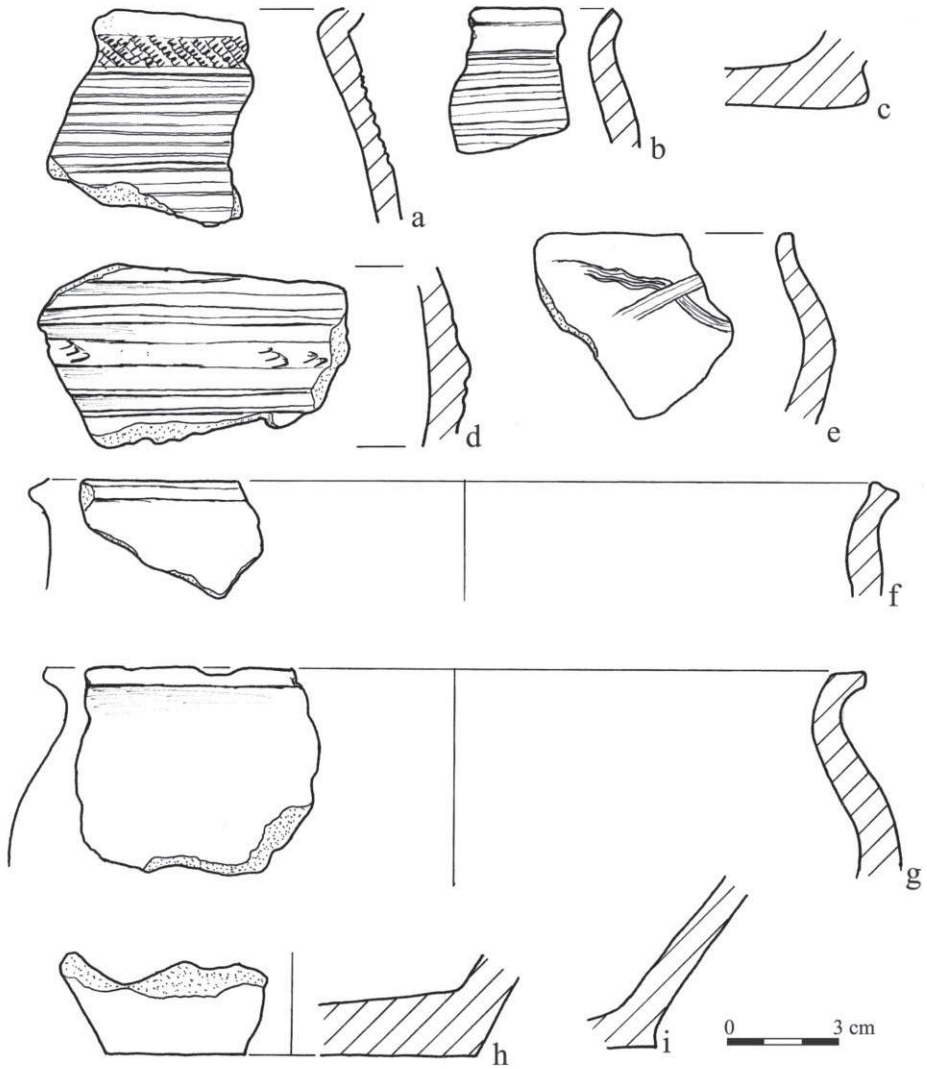
Fig. 4. Starogard Łobeski, Resko commune, site 1. Sketch of the location of A. Stubenrauch's trenches in 1891 and a "section" of the earthwork in the eastern part of the stronghold (after the MNS Archive, file no. 890), drawn up by A. Janowski

Ryc. 5. Starogard Łobeski, gm. Resko, stan. 1. Legenda: 1 – plan z lokalizacją grodziska; 2 – plan grodziska z lokalizacją wykopu na majdaniec; 3 – profil południowy wykopu H.-J. Eggersa z 1938 roku (wg Eggers, Graue 1985, Taf. 158, oraz Archiwum MNS, teczka nr 890), opr. A Janowski
 Fig. 5. Starogard Łobeski, Resko commune, site 1. Key: 1 – plan of stronghold location; 2 – plan of stronghold with trench location on a courtyard; 3 – south profile of H.-J. Eggers's trench from 1938 (after Eggers, Graue 1985, Taf. 158, and the MNS Archive, file no. 890), drawn up by A. Janowski

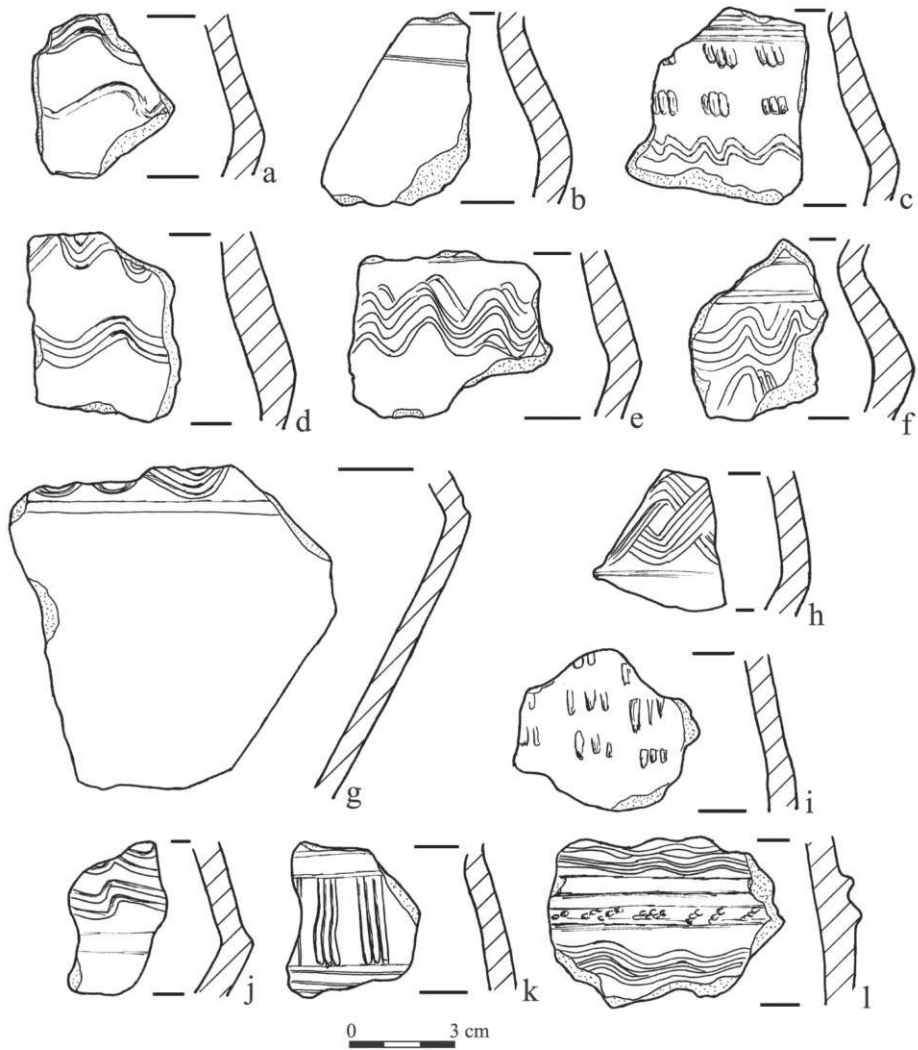

Ryc. 6. Starogard Łobeski, gm. Resko, stan. 1. Stanowisko w trakcie badań H.-J. Eggersa w 1938 roku (wg Archiwum MNS, teczka nr 890), opr. A Janowski
Fig. 6. Starogard Łobeski, Resko commune, site 1. Site during H.-J. Eggers's excavations in 1938 (after the MNS Archive, file no. 890), drawn up by A. Janowski

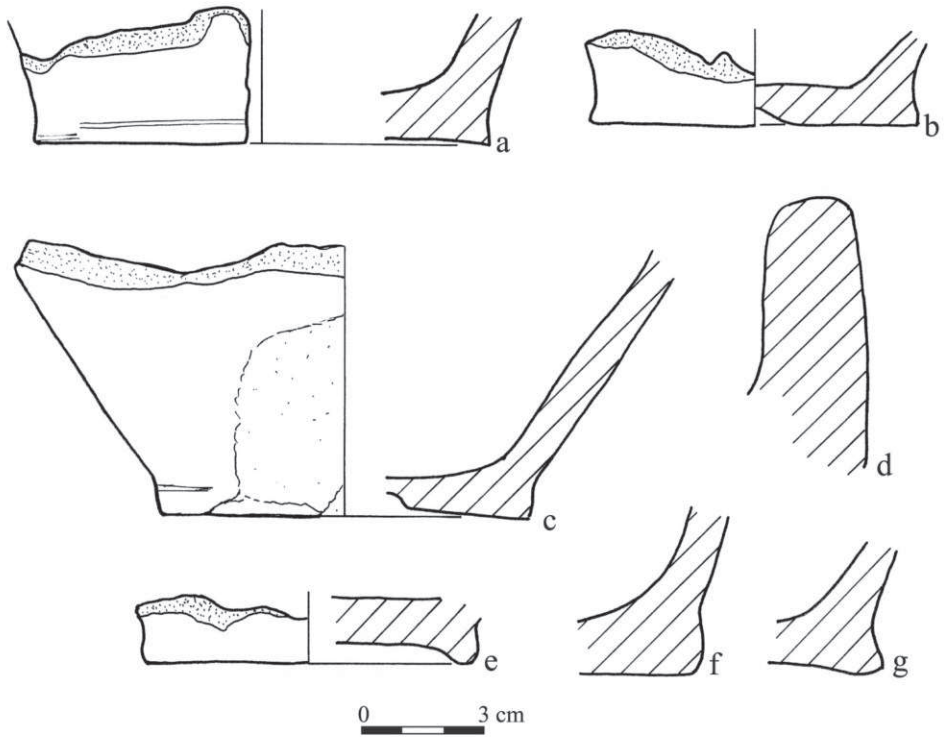
Ryc. 7. Starogard Łobeski, gm. Resko, stan. 1. Fragmenty ceramiki z badań A. Stubenraucha w 1891 roku. Legenda: a-f – nr inw. A/8611, g-i – nr inw. A/8612, rys. A. Janowski

Fig. 7. Starogard Łobeski, Resko commune, site 1. Potsherds from A. Stubenrauch's excavations in 1891. Key: a-f – inventory number A/8611, g-i – inventory number A/8612, drawn by A. Janowski

Ryc. 8. Starogard Łobeski, gm. Resko, stan. 1. Fragmenty ceramiki z badań H.-J. Eggersa w 1938 roku, nr inw. A/8614, rys. A Janowski

Fig. 8. Starogard Łobeski, Resko commune, site 1. Potsherds from H.-J. Eggers's excavations in 1938, inventory number A/8614, drawn by A. Janowski

Ryc. 9. Starogard Łobeski, gm. Resko, stan. 1. Fragmenty ceramiki z badań H.-J. Eggersa w 1938 roku, nr inw. A/8614, rys. A Janowski

Fig. 9. Starogard Łobeski, Resko commune, site 1. Potsherds from H.-J. Eggers's excavations in 1938, inventory number A/8614, drawn by A. Janowski

LITERATURA

Antoniewicz W., Wartołowska Z.

1964 *Mapa grodzisk w Polsce*, Wrocław.

Eggers H.J.

1939 *Vorzeitfunde aus dem Regenwalder Kreise*, „Heimat-Kalender für den Kreis Regenwalde” 17, 38-42.

1960 *Die wendischen Burgwälle in Mittelpommern*, „Baltische Studien”, N.F. 47, 13-46.

1978 *Funde der wendisch-wikingischen Zeit in Pommern. Textband*, Kiel.

Eggers H.-J., Graue J.

1985 *Funde der wendisch-wikingischen Zeit in Pommern. Tafelband*, Kiel.

Jaskanis D.

1998 *Katalog stanowisk archeologicznych objętych rejestrem zabytków nieruchomych w Polsce (stan z końca 1993 r.)*, „Zeszyty Generalnego Konserwatora Zabytków, Archeologia” 2, Warszawa.

Kunkel O.

1932 *Burgwallforschung in Pommern*, „Pommersche Heimatpflege” 3/3, 81-92.

Lemcke H.

1912 *Die Bau- und Kunstdenkmäler des Regierungsbezirks Stettin*, H. 10, *Der Kreis Regenwalde*, Stettin.

Łęga W.

1930 *Kultura Pomorza we wczesnym średniowieczu na podstawie wykopalisk*, Toruń

Łosiński W.

1982 *Osadnictwo plemienne Pomorza (VI-X wiek)*, Wrocław-Warszawa-Kraków-Gdańsk-Łódź.

1990 *Stan i potrzeby badań nad wczesnym średniowieczem na Pomorzu Zachodnim*, (w:) *Stan i potrzeby badań nad wczesnym średniowieczem w Polsce*, red. Z. Kurnatowska, Poznań-Wrocław-Warszawa, 23-49.

Łosiński W., Rogosz R.

1986 *Metody synchronizacji warstw kulturowych wczesnośredniowiecznych obiektów wielowarstwowych na podstawie analizy ceramiki ze Szczecina*, (w:) *Problemy chronologii ceramiki wczesnośredniowiecznej na Pomorzu Zachodnim*, red. J. Gromnicki, Warszawa, 9-50.

Rogosz R.

1971 *Powiat łobeski we wczesnym średniowieczu (VII-XII/XIII w.), (w:) Z dziejów ziemi łobeskiej*, red. T. Białecki, Szczecin, 33-53.

Stubenrauch A.

1891 *Der Burgwall von Stargord (Kr. Regenwalde)*, „Monatsblätter” 5/8, 106-107.

Walter E.

1913 *Über Altertümer und Ausgrabungen in Pommern im Jahre 1912*, „Baltische Studien”, N.F. 17, 324-337.

Results of pre-war excavations at a stronghold in Starogard Łobeski

Summary

Starogard Łobeski is a settlement situated about 8 km to the east of Resko on the east bank of the Rega river. Undoubtedly the area's most interesting archaeological site from the Early Middle Ages, this well-preserved stronghold is located about 2 km to the south of Starogard. The feature has been known since at least the 1930s, and it has been excavated twice archaeologically. The first excavations were carried out by Adolf Stubenrauch in 1891 with further excavations being undertaken by Hans-Jürgen Eggers in 1938. This paper presents the results of this research which hitherto has not been widely published.

dr Andrzej Janowski
Ośrodek Archeologii Średniowiecza Krajów Nadbałtyckich
Instytut Archeologii i Etnologii PAN
ul. Kuśnierska 12/12a
70-536 Szczecin
a.janowski@iaepan.szczecin.pl